

ISSN (E): 2181-4570

三毛SAN MAO ASARLARINING LINGVISTIK JOZIBASI VA UNING MADANIY MULOQOTGA TA'SIRI

Rasuleva Nigina Alisherovna
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti
Xitoy filologiyasi kafedrasi katta o'qituvchisi
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD
nigina11@hotmail.com

Ashirbayeva Sevinch Abduxoshim qizi
Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti
Xitoyshunoslik fakulteti, Xitoy filologiyasi kafedrasi talabasi
ashirbayevasevinchgmail.com

Annotatsiya. Hozirgacha San Mao va uning adabiy asarlari bo'yicha tadqiqot ishlarining natijalari juda ko'p bo'lib, bu asosan San Mao asarlaridagi samimiy va tabiiy yozuv uslubi tufayli o'quvchilarning qalbiga o'z vaqtida kirib kelishiga olib keldi. Moddiy sivilizatsiya bosqichma-bosqich rivojlanib borayotgan Xitoy jamiyatida ma'naviy ochlik va tashnalikka to'yimli voha topdi. Yangi ijtimoiy madaniyat yangi tuproqda maftunkor joziba bilan porlay boshladi. Ushbu maqola San Mao nasrining til jozibasini zamonaviy madaniy muloqot nuqtai nazaridan ko'radi, ko'p qirrali tadqiqotlar olib boradi, San Mao nasriy asarlarining Xitoy dunyosida mashhurligi sabablarini aniqlashga harakat qiladi va uning keng tarqalishi tahlilini o'tkazadi. Yozuvchilar va kitobxonlar o'rtasidagi ta'sir San Mao nasrining til jozibasini fanlararo tadqiqotlar uchun ochib berish aloqa, sotsiologiya va madaniyat nazariyasi yordamida chuqur muhokama qiladi.

Kalit so'zlar. San Mao; "Yomg'irli fasl boshqa qaytmaydi" asari; go'zallik; uyg'unlik; "Cho'ldagi restoran" asari; "Abadiy Maryam" asari;

San Mao o'z hayoti bilan yozadigan inson, u o'zining hazilkash, sof va sodda tili bilan biz uchun o'ziga xos adabiy dunyo qurib berdi. San Mao o'z nasrida doimo o'zining hayotini yozib borgan. San Mao asarini o'qib, biz til badiiy tuzilishining

asarlarga ta'sirini chuqur anglay olamiz va San Maoning tilni boshqarish qobiliyatidan hayratga tushamiz. U doimo yuksalib boradi, uning nasri ham... San Maoning "Yomg'irli fasl boshqa qaytmaydi" ilk asarlari yetilmagan, cho'lning orqasida yashayotgan, cho'l quyoshida bug'lanib ketgandek, tili ixcham, to'g'ri va samimiydir. Bu xususiyatlar San Maoning keyingi turmush o'rtog'i Xosening vafotidan keyin ham asarlarida hamon saqlanib, maqoladagi qayg'u va tushkunlik bilan bir-birini to'ldirib, o'ziga xos va teranroq jozibaga ega bo'ldi. San Mao asarlaridagi til ixcham, yumoristik, romantik va jonlidir. U g'amxo'rlik qilayotgan insonparvarlik va tabiiy urf-odatlar ham go'zallik, tabiat va muhabbatga to'la. Erkin va oson tilda, biz har doim uning tajribasini chinakam his qila olamiz. San Mao nasrida estetik xususiyatlar va hayotiy tajribaga to'la ijodkorlik mavjud. Uning hikoyalari orqali o'quvchilar insonlar olamida quvonch, g'azab, qayg'u va shodlik davrini boshdan kechirayotgandek tuyuladi. San Mao yozma dunyosida umrning uzunligi ahamiyatsiz, harorat va hayotning chuqurligi muhimroqdir.

San Mao asarlaridagi o'ziga xos til uslubi uning chuqur adabiy mahoratini ko'rsatadi hamda tinch, tabiiy va tiniq til va personajlar hamma joyda Xitoy klassik adabiyotining soyasini ochib beradi. Idiomalar, mumtoz she'rlar va adabiy asarlar mazmuni asarga aylanib, nasr tilini nafis va kulgili qiladi. San Maoning hayot yo'li shu tarzda bayon etilgan. Til uslubida ham avtobiografiyaning haqiqiyliigi va soddaligi, ham sayohat nasrining erkin va sodda go'zalligi bor, huddi dunyodagi eng samimiy elf kabi, kitobxonlar qalbida bemalol kezib yuradi.

Tabiiy va chiroyli "San Mao uslubi" tili nafaqat dunyodagi eng oddiy haqiqiy ranglarga ega, balki dunyodagi ayollarning eng qat'iy va yoqimli ranglarini ham o'z ichiga oladi. Optimistik va erkin ruhli San Mao o'z hayotidagi barcha ruhiy kuchni tabiiy so'zlarga aylantiradi va dunyoviy olamga tushadi, shuning uchun o'qiyotganda o'quvchilar yanada qiziqarli hislar olamiga tushib qoladi.

"Cho'ldagi restoran" nomli ijod na'munasida San Mao "Bodringli omlet qo'ziqorinlari" taomini ta'riflagan, bu esa bir zumda yoshlar orasida ommalashib ketdi. Xosening barcha hamkasblari sharqona taomlarni yaxshi ko'rib qolishdi.¹ Xose xo'jayinining maqtovi, San Maoning yuzida ongsiz ravishda ayyor va mag'rur ifoda paydo bo'lishiga olib keladi. Sokin tarzda hazilkash va yoqimli uy bekasi obrazi ko'zni

¹ 丁琪, 论三毛创作的文化视野及意义[J]内蒙古大学学报(哲学社会科学版), 2010, 05:102-106.

qamashtiradi. Muhabbatga samimiy qarash San Mao asarlarida eng madaniy xarakterli nuqta deyish mumkin. Sharq ayollarining muhabbatga fidoyiligi, yerning chekkasidagi hamrohlik, solih xotin va Edipga o'xshagan er va bola, bu sharqona madaniyat tushunchalaridir. Ularning barchasi San Mao asarlaridagi "Satirlar orasi" da tasvirlangan.

Sevgi tushunchasidan tashqari, San Maoning dunyo qiyofasi o'quvchilar avlodining madaniy kontsepsiyasiga ta'sir ko'rsatdi. "Oilaviy qo'shnilar" maqolasida San Mao qo'shnisi Rab onasining tuya go'shtini tepalikdagi San Maoning poyabzal qutisidagi muzlatgichiga qo'yish iltimosini istamay, rad etadi. "Bir oy davomida u menga faqat bir so'z aytdi: "Meni rad etding va meni xafa qilding." Bir nechta zarbalar bilan u ko'zlari aylanib yurgan va oq tishlarni ko'rsatadigan kulgili tasvirni tasvirlaydi. Aynan shunday xotirjamlik San Maoning mehribon va bag'rikeng munosabatini ko'rsatadi. Menimcha, bu ham Xitoy xalqini modernizatsiya qilish jarayonida e'tibordan chetda qoldirib bo'lmaydigan madaniy mentalitetdir, odamlarning qarashlari endi mamlakat yoki o'zlarining kichik hayoti bilan chegaralanib qolmaydi va global qarash Xitoy jamiyati va qoniga sekin astalik bilan singib ketadi.

San Maoning qalamida vaqti-vaqti bilan paydo bo'ladigan hazillar o'quvchilarning hayotga bo'lgan munosabatiga chuqur ta'sir qildi. "Sahroda cho'milish" maqolasida San Mao cho'l ayolining birinchi marta cho'milayotganini ko'rib, shunchalik ko'p semiz va yalang'och tanalarni ko'rganligini aytadi. O'zini o'ylab: "Taqqoslash uchun, men yonida o'sayotgan yupqa itning dumiga o'xshayman, katta semiz sigir, ularning oldida oqarib ketadi." Cho'ldagi ma'yus hayotni jonli, yorqin yozuv va qaytarib bo'lmaydigan latifalar soya qiladi. Chet elda yashab, g'alati odamlarni uchratib qolishingiz muqarrar. Islandiyadan kelgan qo'shni ayol "islandiyalik" bo'lishga qodir. U San Maoga sovuqqonlik bilan munosabatda bo'ladi, lekin "bu aysbergga o'xshash qo'shni ayolga yigit kishi bir qarashidayoq zumda erib ketishi mumkin."² Aqlli so'z o'yini, lekin o'quvchilar o'zlarining qo'shnilaridan noroziligini ko'rishlari uchun yetarli, juda hazilkash va juda kulgili. Hayot qiyin bo'lishi mumkin, lekin siz optimistik va ijobiy munosabatda bo'lsangiz, nega baxt va lazzatni tatib ko'rmaysiz.

² 曹萌, 过一种诗意的生活 —三毛作品中的情怀[J], 中外企业文化,2013,24:252.

San Mao o'quvchilarga maftunkor ayol qiyofasini ko'rsatish uchun ushbu oddiy yoki chiroyli tildan foydalanadi. San Mao tomonidan qurilgan nasr olamida dunyoda erkin, oson va chaqqon raqsga tushadi. U o'z orzularini ro'yobga chiqarish va ideal hayotga intilish yo'lidagi harakatlari bilan ko'pchilik oddiy odamlar uchun sehrli darcha ochadi. Bu oynada odamlar dunyoga nazar tashlab, o'z orzulariga e'tibor berib, hozirgi hayotini pragmatik tarzda boshqara boshlaydilar. Bunday murojaat tabiatan tug'iladi, ayni shu tabiiy joziba ham odamlarning ijtimoiy-madaniy tushunchalarini jimgina oziqlantiradi. Aytish mumkinki, San Mao asarlari tomonidan yaratilgan til jozibasi Xitoy madaniyatining tarqalishida sehrli rol o'ynadi. San Mao asarlarining keng ta'sir doirasiga ega bo'lishining sababi uning jilosiz til ifodasidan kelib chiqadi. Haqiqatni aytadigan hikoyalar, aniq va erkin hamda oson yozilgan, haqiqiy his-tuyg'ularni, irodali va g'ayrioddiy didni, cheksiz tuyg'ularni, cheksiz samimiyat bilan ifoda etadi.³ Bunday badiiy temperament yozuvchi va kitobxonlar orasidagi masofani juda yaxshi yaqinlashtirishi va katta ta'sir ko'rsatishi mumkin. "Abadiy Maryam" romanida San Mao katta uyga ega bo'lganidan xursand, "Dahlizda ikkita xona bor, qo'shimcha ravishda uzoq tog'larga qaragan go'zal katta balkon bor. Xose va mening o'z joyimiz bor va biz..." "Zamonaviy xitoycha lug'at"da "各得其所" ta'rifi "har kim yoki hamma narsa to'g'ri joylashtirilgan" deb tushuntirilgan. San Mao er-xotinning katta uyga ko'chib o'tgandan keyingi holatini tasvirlash uchun ushbu so'zni tanlash juda o'rinli. Shunga mos ravishda, oldin ularning kichik va qo'pol xonasini tasvirlash uchun "bosqichma-bosqich" ta'riflash yanada yorqinroq bo'ladi. Bu so'zlardan San Maoning ochiqchasiga erkinligini to'liq his qilish mumkindek tuyuladi. Gohida uning qizchaga bo'lgan munosabatini, goh cho'lga yuz tutishga qo'rqmas sog'inchini, goh jim, mayin, goh yirtqich izlanishlarini his qilasan. Har bir asar San Mao o'zining haqiqiy ifodasidir. Va haqiqat shuki, eng ta'sirchan bo'lgan San Mao nima uchun o'quvchilar tomonidan seviladi.

Hozirgi kunda ko'plab yoshlar ko'pincha jingalak shlyapalar, keng va yorqin kiyimlar kiyishni hamda osmonning oxirida yolg'iz yurishni, orqalarida xalta bilan dunyoni kechishni orzu qiladilar, sevgidan umidsizlar; Kuchli oshiq bo'lganingiz yaxshi, kayfiyatingiz yaxshi yoki yomon bo'lganida yozish yoki chizishingiz mumkin... Bu narsalarda hammamiz San Mao soyasini topa olamizmi? San Mao haqiqati, sevgisi,

³ 曹萌, 过一种诗意的生活 —三毛作品中的情怀[J], 中外企业文化,2013,24:252.

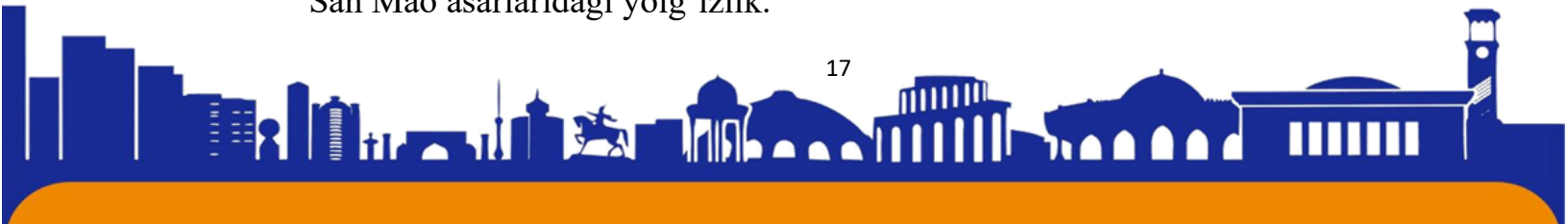
go‘zalligi ta‘sirchan so‘zlar bilan birga odamlarning madaniy tushunchalarida chuqur muhrlangan.

不要问我从哪里来
我的故乡在远方
为什么流浪
流浪远方.....

Bu San Maoning nozik hamda yolg‘iz, tasodifiy va surgun hayotini ifodalovchi qo‘shiq. U sarson-sargardon yurt kezib yurgan davrlarda taniqli emas edi, ammo dunyoni tark etganidan so‘ng mashhurlikka erishdi. San Mao kichik orzusi bilan Sahroda to‘liq hayotini o‘tkazdi, o‘zining hech qachon bo‘ysunmaydigan munosabati bilan kelajak avlodlarni ilhomlantirdi va haqiqat dunyosi (tuzog‘i)ga tushib qolgan odamlar uchun dunyo kezish haqidagi cheksiz xotiralarni qoldirdi.

San Mao nasroniylikka e‘tiqod qiluvchi an‘anaviy xitoy oilasida tug‘ilgan, keyin ota-onasi bilan Tayvanga ko‘chib o‘tgan. U o‘smirligidan kitob o‘qishni yaxshi ko‘rardi, ayniqsa an‘anaviy Xitoy madaniyati uchun, Xitoy va G‘arbning ko‘p madaniyatli muhitining kirib borishi ostida San Mao an‘anaviy xitoy savodxonlarining mehr-shafqatiga va g‘arb madaniyatidagi birodarlik ruhiga ega bo‘ladi. Bundan tashqari, San Mao maktab yillarida qattiq zarba oladi, bir muddat autizmdan aziyat chekadi va nihoyat maktabni tashlab ketadi, bu unga o‘qish va rasm chizish uchun ko‘p vaqt beradi. Keyinchalik oilasi va do‘stlari yordamida San Mao soyadan chiqib, xorijda o‘qish uchun Germaniya, Ispaniya va boshqa mamlakatlarga yo‘l oladi, natijada u G‘arb falsafasi va madaniyati bilan aloqaga kirishish imkoniga ega bo‘ldi hamda Sahroi Kabirning sehrli vasvasasi ostida u bu yerda sevikli Xose bilan turmush qurib, qo‘nim topdi. Shu tariqa uning hayoti ijodining cho‘qqisiga chiqdi. Ehtimol, taqdir uning iste‘dodi va erkinligiga juda hasad qilgandir, shuning uchun ham u San Mao bilan hazillashib, Xose hayotini erta oldi va u vafot etganidan keyin San Mao dunyosi ham qulab tushdi. San Mao asarlariga nazar tashlar ekanmiz, uning hayoti qayg‘u va quvonchlardan tashkil topganligini ko‘rishimiz mumkin. U kundalik hayotining iliq va sovuqligini, hayotdagi eng chuqur his-tuyg‘ularni va eng kuchli qayg‘usini o‘z asarlarida jamlaydi, shirin va mayin balladalar qo‘shig‘i kabi, dunyoda o‘ziga xos oqqush ohangiga aylanadi.

San Mao asarlaridagi yolg‘izlik.

“Yomg‘irli fasl boshqa qaytmaydi” asarida San Mao shunday deb yozgan edi: “Men sizni tushunaman, garchi biz o‘ynab, hayotdan zavqlanayotgan bo‘lsak ham biz bu odamlardan farq qilamiz. Ammo, hayotimizning mohiyatida biz hammamiz o‘zimizni yolg‘iz his qilamiz, buni inkor etib bo‘lmaydi. Qanday qilib bo‘lsada, baxtingizni topsangiz ham, doimo o‘zingizni yolg‘iz his qilasiz.” Hayotning chuqur hissiy tajribasida yolg‘izlik odamlarning umumiy tuyg‘usi bo‘lib ko‘rinadi, bu ayniqsa San Mao asarlarida ko‘zga tashlanadi. San Maoning afsonaviy hayotida yolg‘izlik uning hissiy tajribasining normal holatidir. San Mao juda yoshligidan boshqa bolalardan farq qilar edi. Uning sog‘lig‘i yaxshi bo‘lmagan hamda ota-onasi tomonidan yaxshi qaralgan, natijada bu uning nozik tabiatli va o‘ziga xos did sohibasi bo‘lib yetlishiga olib kelgan. Bolaligida u boshqa bolalar bilan o‘ynagandan ko‘ra, yolg‘iz qabrga borib, loy bilan o‘ynashni afzal ko‘rar edi. O‘smirlik davrida u hech qachon qizlar o‘ynagan o‘yinlarni o‘ynamagan, mustaqil, yolg‘iz hayotda yashashga o‘rgangan. Shu bilan birga, San Mao an‘anaviy xitoy klassikasi “Qizil uylar orzusi” 《红楼梦》 asarini besh yoshdan oshganida va o‘rta maktabda o‘qib yurganida o‘qiy boshlagan. U dunyoning deyarli barcha mashhur romanlarini o‘qigan, shuning uchun u juda erta odamlar va hayotning yakuniy ma‘nosini izlagan va o‘rgangan. Bu hayotiy kechinmalar uning asarlarida mujassamlashgan, masalan, “Ikkilanish” 《惑》 da kasallikdan aziyat chekkanligi, “Jenni portreti” 《珍妮画像》 da hayotda adashib qolgan qiz personaji; San Maoning “Tushlarda qancha gul to‘kiladi” 《梦里花落知多少》 dagi yolg‘izlik va sog‘inchdagi his tuyg‘ ulari; “Mening Antonim” 《安东尼*我的安东尼》 romanida “men” o‘zini gavjum shahardagi qushlarga tomon talpinishini ifodalaydi. Bu asarlarda qalbidagi yechimi yo‘q yolg‘izlik yorqin ifodalangan, balki milliy siyosatni chinakam boshidan kechirganlarga bunday nozik va real ifodalarga ega bo‘lishi mumkindir.

San Mao asarlaridagi haqiqiy tuyg‘ular.

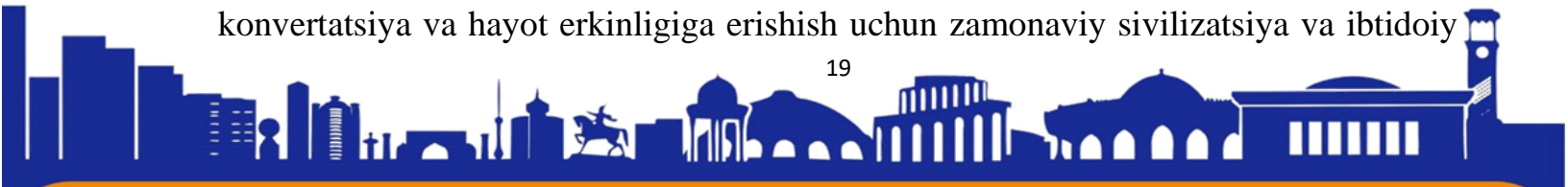
San Mao “Tushda qancha gullar to‘kiladi” 《梦里花落知多少》 da shunday deb yozgan edi: “Sekin uxlab qoldim, qo‘llarim bo‘yningizga osildi, uzoqda nimadir ohista gumburladi - o‘zimni eslayman yosh, siz osmon haqida gapirishni, men esa kulishni yaxshi ko‘rar edim. Bir kuni shaftoli tagida yonma-yon o‘tirdik, o‘rmondagi shamol, qushlarning sayrashi, tushayotgan gullarni orzu qilganicha, biz qandaydir tarzda uxlab qoldik...” San Mao asarlarida eng ajralmas narsa bu haqiqiy his-tuyg‘ularning

ifodasidir. Uning hayotiy tajribasi ko‘pincha San Mao asarlarida kuzatiladi, masalan, u “hayotning mohiyati yolg‘izlikda” deb yozadi. San Mao nasroniylikka ishonganligi sababli, u juda insonparvar, ana shunday insonparvarlik ruhi esa sharq adabiyotining o‘ziga xos lirik bo‘yoqlari g‘amxo‘rligida kuchli emotsional ifodaga ega bo‘ladi. U Sahro haqida yozganida, huddi shunday yozgan: “U qanchalik uzun yoki qisqa bo‘lmasin, qanchalik quvonchli yoki qayg‘uli bo‘lmasin, qanchalik sevgi yoki nafrat, foyda yoki yo‘qotish bo‘lmasin ... hamma narsa o‘tishi kerak, xuddi shu gullar, bu oqayotgan suvlar kabi...” Bu iboralardan ko‘rinib turibdiki, San Mao hayotning pirovard ma‘nosi haqida o‘ylagan, uning tafakkurida o‘limni kesish va baxt sifatida qabul qilish mumkin bo‘lgan narsa, o‘lim ham g‘amgin hayotning oxiri, chunki o‘lim hayot ortidan keladi. Hayot va o‘lim haqidagi ana shunday qarash ta‘sirida San Maoning o‘limni she‘riy tasviri kuchli o‘lim tuyg‘usini uyg‘otdi. Ammo bu o‘lim muhiti pessimistik o‘qish uchun emas, balki o‘quvchini o‘qish jarayonida cheksiz fikrlashga majbur qilishini isbotladi. Hayot va o‘lim haqida yozish hayotdan voz kechishni anglatmaydi. Bu hayot va o‘lim haqidagi hushyor qarashga ega hayot va o‘lim bayonotidir. Hayot va o‘limning ma‘nosi yanada mazmunli tarzda talqin qilingan namunasidir. Shunday qilib, u hayot va o‘lim haqidagi ushbu noyob qarashga intilish bilan birga, hayotning “Hikoya asosida u Xose bilan Sahroi Kabirdagi kulgili, baxtli va oddiy turmush tarzini ifodalaydi. Ayni paytda San Mao baxtli va faoldir. Xose dunyoni tark etganidan so‘ng, San Maoning maqolalari to‘satdan kuchli qayg‘u tuyg‘usiga burkandi, u Xosega bo‘lgan sog‘inchini yozma ravishda ifodalaydi, natijada bu qayg‘uli va ta‘sirli asarlari yaratilishiga olib keladi. Jumladan, “Tushlarda qancha gul to‘kiladi” asarida u Xose bilan o‘tkazgan baxtli kunlarini ko‘ngli to‘lib eslaydi, U Segoviyadagi qorda Xose bilan muhabbat tuyg‘usi almashinuvi hamda Xosening o‘limi unga olib kelgan vayronagarchilik hissi haqida yozgan. Bunday yurakni larzaga soluvchi kechinma dunyoning chuqur tajribasini o‘zida mujassam etgan bo‘lib, Xose bilan tush yo‘riqlarida uchrashish ifodasi dunyoning quvonchu qayg‘usiga bitilgan.

O‘zining notinch va mashaqqatli hayoti davomida San Mao o‘zining hayotiy tajribalari va ruhiy izlanishlarini tasvirlash uchun qalamdan mohirona tarzda foydalangan. Ehtimol, o‘zi yashab turgan jamiyatga tegishli emas edi; u shoirona yillarini o‘tkazishi va ot kabi orzu qilishi kerak. Ammo tobora zamonaviylashib borayotgan jamiyatda San Mao har doim jamiyatning chekkasida turib, ma‘naviy konvertatsiya va hayot erkinligiga erishish uchun zamonaviy sivilizatsiya va ibtidoiy

ISSN (E): 2181-4570

hayot o'rtasidagi muvozanatni topishga harakat qilgan. Ammo o'z hayoti bilan yozadigan yozuvchi San Mao unga ergashgan o'quvchilarga hayotning yonayotgan tuyg'usini ham yuqtirgan holda, balki o'zining betakror yozma personajlari bilan hayotining o'zgacha borlig'ini gavdalantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. 曹萌, 过一种诗意的生活 —三毛作品中的情怀[J], 中外企业文化,2013.
2. 丁琪, 论三毛创作的文化视野及意义[J]内蒙古大学学报(哲学社会科学版), 2010.
3. Ли Цзыюнь «Очищение человеческой души». Пекин, «Сяньлянь», 1984; У Дайин. «Беседы о женской прозе новой эпохи»/ «Современная литературные веания», Ланьчжоу, 1983, №4; «Женский мир и женская литература»//Пекин, «Литературная критика», 1986, №1.
4. 三毛 . 哭泣的骆驼 [M]. 哈尔滨: 哈尔滨出版社, 2003,(6):65-119.
5. 朱立新.三毛的写作观与人格魅力[D].邢台: 河北邢台学院继续教育部,2010.
6. 林丹. 奇真爱: 三毛作品魅力之奥秘[J]. 漳州师范学院学报(哲学社会科学版), 1995.
7. 《现代汉语大词典》。上海辞书出版社。2006年。ISBN: 9787532627288.
- 8.https://ru.m.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D1%8C_%D0%9C%D0%B0%D0%BE

